

MILICA JAKOVLJEVIĆ
MIR-JAM

NEPOBEDIVO
SRCE

Beograd, 2023

Diplomirani pravnik traži zaposlenje

... Vrata se lagano odškrinuše na sobi medicinara Boška i pomoli se naborano lice starije žene prosede kose, gazdarice – majka-Mare. Student je ležao na krevetu i učio... Na podu se nalazio dušek na kome je neko morao spavati. Jastuk i čebe bili su jedine posteljne stvari za onoga što je spavao na podu...

... Medicinar podiže oči s knjige.

– O, vi ste poranili, majka-Maró...! Šta hoćete...?

– Neću ništa... Nego... da vidim nešto...

– Nije još otišao! Vama je krivo zbog dušeka! Kao da će vam upropastiti i pocepati dušek...!

Gazdarica uđe u sobu i žalosnim glasom poče uobičajenu jutarnju pridiku svome samcu, studentu medicine:

– Ja sam sirota žena, sinko! Izdala sam tebi sobu, a ono već petnaest dana spava ti drug na mom dušekú. Nije pravo! Cepaju mi se stvari.

– Ama, šta vam se cepa? Pogledajte! Jel' se iscepalo gdegod? Čovek legne i ustane! Kazao je da će vam platiti za ovo što spava. Pa vi bar, majka-Maró, znate šta je siromah student?

– Znam, sinko, ali i meni je teško. Nisam ja kućevlasnica, kao ona, tamo s ulice. Ima praznih soba, mogla bi džabe da ih drži, ne jednog, nego i dva studenta! A ona ne trpi ni kuće ni maće, a kamoli čoveka! Čekaj da savijem ovaj dušek! Vidi, ovde se providi, samo što se ne pocepa.

– Kad postanem lekar, majka-Maró, kupiću vam dva dušeka... Majke mi, hoću...! Još bolje, odužiću se ja vama! Vi ćete

biti domoupraviteljka kod mene. Uzeću vas pod svoje. Ako se oženim, možda moja žena neće umeti da kuva, a vi znate kako je student željan lepo da pojede; vi ćete samo da nadzirete kuvaricu...! More, što ću da vas obučem! Sve u svilu! Predstavljaću vas: moja tetka!

– Obešenjak si ti veliki! – nasmeja se majka Mara, koja je volela studente kao svoju decu, razumela njihovu bedu, jer je i sama bila sirota, i odvajala im od svojih usta kad šta lepo skuva... – Pa jel' išao gdegod za mesto – onaj tvoj drug...?

– Trči svakog dana, obećavaju mu svi i sve se svrši na lepim rečima.

– A što sedi u Beogradu?

– Došao je radi službe... Svršio čovek prava još pre godinu i po i nikako da dođe do službe. Bio je kod majke u unutrašnjosti. On je iz Sandžaka. Ima majku s malom penzijom i sestru daktilografkinju. One su ga izdržavale, a izdržavao se i sam. Pevao je i po kafanama, pa neće čovek više! Vi znate najbolje, majka-Maró, kako se muče studenti. Vi ste naša dobra studentska majka.

– Majka... ali vi majku očerupaste... Vidim ja, moj dušek će propasti...

– Zar vam studenti traže duške? Vidite kako ja lepo spavam i na slamarici. Ali, izgleda, hladno je napolju...

– Bogami, hladno! Ovaj crni april dojadi! Kao da je februar! Hoćeš li da ti naložim? Ima još jedan naramak drva...

– Neću... Podvučem se pod jorgan pa učim...

– Stavi podase dušek, biće ti toplije. Žuljaš se na slamarici bez nužde. Zato ti je i hladno...

– Čekajte, dok ja postanem doktor! Gospodski ću da živim...!

– Samo bogato da se oženiš, jesi li čuo! Da ti žena donese miraz. Mrzim kad se uhvatite s kojekakvim studentkinjama, pa ni jedno nema ništa...

– Vi ćete, majka-Maró, da mi nađete devojkú. Hoću lepu i pametnu!

– Kad dođe vreme da se ženiš – naći će se mnogo devojaka... A što se ovaj tvoj drug ne ženi?

– Pa koja će ga bez službe? Devojke traže položaj...!

– Što je luda ova udovica Nada! Sve se raspituje za tvog druga. Matora žena, pa poludela za njim...

– Nije ona matora! Koliko ima godina?

– Ona kaže dvadeset sedam, a komšike pričaju da joj je trideset pet. Nema dece, pa nema brige. A muž joj ostavio lepu penziju... Hiljadu šest stotina dinara prima! E, da su meni tolike pare! Moja ti je penzija svega šest stotina dinara. Šta mogu s tim?

– More, vi ste bogati! Da jedan student ima šest stotina dinara mesečno, smatrao bi se gospodinom...

– A koliko tebi šalje otac?

– Kako kad. Obično pet stotina. Može li s tim da se živi?

– Ne može, sinko! Mlad si i zdrav, mogao bi pola jagnjeta da pojedesh! Ajd', ja odoh, a ti metni ovaj dušek na krevet, biće ti toplije. Idem na pijacu... Znaš li, sinko, kako je sve poskupelo na pijaci?!

– Vi ćete na pijacu? Molim vas, majka-Maró, uzmite mi pola kilograma sira. Evo vam deset dinara... Pošto je sir?

– Kako koji! Vratću ti što ostane.

– Nemojte da mi vraćate, nego kupite jedan hleb, crni. Danas ću da učim, pa da imam ručak.

– A gde će da ruča ovaj, kako se ono zvaše?

– Ninoslav.

– Ninoslav! Gde će on da ruča?

– Gde stigne. U nekoj prčvarnici!

– Nesrećnici moji! Žao mi vas je. Više ste gladni nego siti... Gospod me ubio, što li sam ovako osetljiva!

– Pa vi ste dobra duša, majka-Maró!

– Ne вреди mi što sam dobra, kad sam i ja sirota. Da imam, sinko, ne bih ni kiriju tražila. Setim se uvek mog pokojnog

Vlaje. Umre mi u dvadesetoj... Jedinac! Učio je železničku školu. A ja jedna sve sam zamišljala kako će jednog dana da bude šef stanice. Zašto mene bog ne uze nego njega mladog... – Rasplaka se majka Mara, izbrisa suze, pođe vratima, pa kao da se nešto priseti, zasta:

– Slušaj, sinko, što da ti kupujem sir...? Da kupim pola kilograma pasulja i skuvam vam veliki lonac. Imaćeš onda i ti i tvoj drug...

– Majka-Maró, tako bih vas poljubio. Pomislio sam, ali nisam smeo da vam kažem da bar i moj drug ruča sa mnom. Znajte da ću čim odem roditeljima, kazati mami da vam pošalje veliki paket kao prošle godine.

– Sve ja to činim za dušu mog jasnog Vlaje. Kad on mlad trune, bar da vi, sirota deca, ne gladujete. Izludela bih od tuge da s tobom ne porazgovaram.

Stara žena izađe brišući oči, a student Boško nežno je razmišljao o ovoj dobroj duši. Naljuti se, ali uvek popusti. Ustao je, prostro dušek i vratio se u postelju da produži učenje. S radošću je pomišljao na pasulj koji majka Mara ume tako lepo da zgotovi, pa još kad stavi i ljutu crvenu papriku!

Časovi prolaze. Čuo je kako ona odlazi i vraća se. Već dolazi miris jela iz kuhinje. On oseća glad. Navikao je da ne doručkuje, ali bi jutros sa slašću pojeo parče vrućeg hleba i sira. Prisetio se da ima pekmeza, koji je doneo od kuće. Eto mu doručka! Majka Mara je kupila hleb.

Ustao je iz postelje, proteglio se, umio se i potom začesljao buntovnu i razbarušenu mladičku kosu. Kroz prozor je video da neko zateže konopac. To je udovica Nada prostirala svoje rublje. Sve ružičasti kombinezončići! Pogledala je u njihov prozor. Znao je da je više interesuje Ninoslav. Zbilja je lep taj njegov drug! Samo je siromah... Trči, jadnik, na sve strane. Da li će danas nešto uspeti? Obukao se i bacio se na pekmez i hleb. Kako prija! Sreća što je ovako velika tegla, pa nikako dno da

joj ugleda. Utolivši malo glad on nastavi s učenjem. Nije lako biti student medicine. Vezan si za univerzitet i knjige. A on je zapeo da završi na vreme. Znao je da su i lekari sirotinja, ali bolje će živeti nego sada... I najzad da se skine ocu s vrata...

– Dobar dan, majka-Maró! – začu svog druga Ninoslava kako razgovara u kuhinji.

– Nađe li, sinko, službu?

– Ne ide to tako lako. Ali, na kraju krajeva, moram je dobiti. Treba trčati i imati jaka leđa!

– Treba, sinko! A zar ti nemaš nikog da se zauzme za tebe?

– Imam. I zauzimaju se, pa opet ništa. Izvinite što vam dosađujem. Ali ja ću platiti...

– Platićeš, znam. Ne mogu da se požalim na vas studente. Samo mi je jedan odneo dve kirije. Neka mu je prosto! Kazala sam: nek bude za dušu mog pokojnog Vlaje...

– Je li Boško u sobi?

– Ovde sam! – odazva se drug.

– Opet ništa! Obećao mi jedan poslanik da se nađemo kod Londona, otišao ja, a njega nema. Na jedvite jade eto ga, pa: ovo... ono... i vidim da ništa ne može da učini. Pogledaj samo koliki imam spisak onih kojima treba da idem i molim. Samo da ti pročitam. Ministarstvo socijalne politike! Tu imam jednog poznanika, koji je kazao da će da se zauzme za mene kod ministra. Dalje: jedan državni savetnik. On je bio drug moga oca, pa sam išao da ga molim. Ured za osiguranje radnika... Advokat Petrović: rekoše da mu treba pisar... Jedan član glavne kontrole... Gospođa Nikolajević...

– A šta ćeš kod nje? Je li bar mlada?

– To je naša kuma, a njen brat je pomoćnik ministra, pa da je zamolim da se zauzme kod brata.

– Imaš li ih još na spisku?

– Kako da nemam! Ovaj Janković je u ministarstvu pravde. I jednog pukovnika treba da molim za protekciju, jer mu

je brat u ministarstvu unutrašnjih dela. I za upravnika grada imam protekciju. Davao sam časove jednom gimnazisti, a njegov otac je prislan s upravnikom grada. Kad bih mogao da dobijem mesto u policiji! Ne biram! Samo da se zaposlim. Dosadio mi je život!

– Ako ti je dosadio, pogledaj udovicu i njene kombinezončiće! Sve ih je poredala ispred našeg prozora. Majka Mara priča da se zaljubila u tebe. Majke mi, ti bi se najlakše uposlio kao ljubavnik. Prosto, ti si tip ljubavnika kakvog žene najviše vole...

– To je žalosno i nimalo laskavo za mene, kad bih vredeo samo kao ljubavnik. Ali sada baš ništa ne vredim ni kao muškarac! Izmoren sam!

– Pogledaj se u ogledalo! Nećeš! Onda pogledaj gore na orman! Eto ti hleba i pekmeza. Prihvati se malo! A imam i da te obradujem: službu nisi dobio, ali za ručak dobijamo pasulj, a kako samo majka Mara ume da ga skuva! Redak, čokalijski!

– More, dosađujem i tebi i ovoj dobroj ženi. Gnevan sam na celo društvo! Čim uđeš da moliš – ti si bednik! Čak i poslužitelji klasifikuju publiku. Dreždiš u predsoblju, i tek vidiš služitelj se vraća i saopštava nekom gospodinu: „Izvol’te, gospodinu šefu!“ Poslao je svoju vizitkartu, i odmah ga je uveo u kancelariju, a ti dreždiš...

– A jesi li ti išao u neko žensko nadleštvo?

– Ne znam nijedno žensko nadleštvo! Sem ako ne misliš na Kolo srpskih sestara ili Materinsko udruženje...?

– Žensko bi te nadleštvo odmah uposlilo. Dopao bi im se. Još kad bi im zapevao i zasvirao na gitari! Ded’, zasviraj nešto da te čuje udovica. Čim ti dođeš, ona se ušetka po dvorištu. Eno je! Pridržava štipaljka kombinezončiće. More, bolje da smo mi one štipaljke!

– Batali! Kako sam sav gorak na život, slađi mi je ovaj pekmez od udovice. Imaš li još koju teglu?

– Nažalost, nemam! Pisaću mami da mi pošalje...

– Dotle ću ja već da odem. Pa ni od onog direktora banke iz unutrašnjosti ništa! Pisao mu ja, a advokat Jović, njegov prijatelj, uveravao me je da će lično da ispriča za mene, jer sam i advokatovog sina obučavao. To je bio nepodnošljiv dečko, ali sam ga dobro izmuštrao. Znaš da je položio maturu? Tako je dobar dečko ispao. Bio je u petom razredu gimnazije, neuradunljivo derle, neće u školu, pravi ispade u gimnaziji. A dohvatim ga ja, pa drž' s njim – peti, šesti i sedmi razred. I dečko ti se preobrazi! Advokat priča da je isti slučaj i sa sinom direktora banke u jednoj varoši istočne Srbije... Pa eto, ništa ni tu...!

– Zar bi išao da opet daješ časove?

– Išao bih! Imao bih stan, hranu i gledao bih da se uvučem u banku kod tog direktora. Dosadio mi je i Beograd! Zapamtio sam ga po gladovanju. Ja volim unutrašnjost. Nismo svi rođeni da budemo velikovarošani. Šta imaju od velikovaroškog života siromašni studenti? Niske i vlažne sobice, dvorišta s užadima, prčvarnice, gurmanske izloge s prasećim glavama kojima samo mogu da se dive, a creva da im krče. Od gospodskih limuzina dobijaš blato u lice kad besomučno projure kraj tebe. A u pozorištu smilovaće se da te puste na treću galeriju kad je prazno i kad je potrebna klaka studentskih dlanova. I kad posle zatražiš službu, nisu ti dovoljne kvalifikacije, ni što si gladovao, a na vreme položio, već treba neka jaka leđa da te podupru. Pa da čovek ne omrzne svet! Nego, ti imaš da učiš, a ja se zapričao...!

– Imam vremena... Možeš i da sviraš...

– Zar ti ne smeta gitara?

– Ne smeta mi... A zašto se nisi prijavio pozorištu da te prime u operski hor? Šteta je za tvoj glas!

– Da mi daju od predstave dvadeset dinara? I da me mesečno plaćaju? Neću. I da ostanem ceo život horista...!

– Šteta što nisi mogao da školuješ glas!

– Kakva šteta! Nikad nisam mislio o karijeri operškog pevača. Znam dobro pozorišne intrige! Hoću da budem činovnik! Za to sam se i spremao. Žao mi je i moje sestre! Daktilografkinja je u sudu... Sirota, od svoje plate je odvajala da bi mi pomagala... I nije pravo više da od nje tražim. Treba ja njih da pomognem. Mamina penzija je mala, a i njena plata je mala. Njih dve imaju svega hiljadu četiri stotine i od toga su mi slale, koliko god su mogle. Mada sam se i ja sam mučio i petljao. Kad sam pošao dala mi je sestra od svoje plate četiri stotine. Znaš kako mi je bilo žao! Vidim da nema kostima, a devojka je. Odrekla se kostima da bih ja došao u Beograd da nađem službu. A ja petnaest dana obijam pragove raznih nadležstava. Sreća što sam pristojno odeven. Zaradio sam podučavajući đake i kupio ovo odelo. Inače bi pomislili po nadležstvima da sam kakav sumnjivi element.

– Dobio si kompliment i od udovice, veli da si lep i feš mladić!

– Dobro mi je kazala da sam monden...! Hvala ti na pekmezu! Baš se svojski najedoh! Hoćeš cigaretu? Jutros sam kupio.

– Daj mi, molim te! Sinoć sam popušio poslednju...

Ninoslav stade kraj prozora.

– Otvori malo prozor. Nisam ga od jutros ni otvarao. Gle, sunce! Baš dosadi ova kišurina. Izgleda da je napolju hladno!

– Ako! Tako je prijatan dan! Ja nisam zimogrožljiv – govorio je Ninoslav.

– Ti si vrela sandžačka krv!

– Nije krv, nego sam trenirao. Uvek sam spavao u hladnim sobama, pa sam se očeličio kao Englez. Čekaj da pogledam udovicu. Zgodna žena!

– Ta bi ti dala besplatno i stan i hranu...!

– Pa da budem kao jedan moj drug, koji je samo na taj način i uspeo da završi studije. Pričao mi: „Gde vidim cedulju za samce, uđem u stan i prvo pogledam gazdaricu od glave do

pete.“ A bio je vrlo lep. „Pa joj gledam duboko u oči i govorim kao u šali: 'Ne bih, gospođo, mogao da plaćam stan. Hoćete li da me držite džabe?' Gazdarica se, u prvi mah zbuni, ušepRTLja, ali ja je palim očima! Pa dobro, gospodine, dođite, pa ću vas jedno mesec dana držati besplatno...“ I on ti se odmah useli! Posle ne plaća ni hranu, pa kad se zavade, on traži drugu gazdaricu. Priča da je uvek nalazio lepe gazdarice. Završio je univerzitet i oženio se. Smeje se jednom: „Da sam neki roman-sijer, napisao bih najinteresantniji roman o svom studiranju i svojim gazdaricama.“

– Evo pismonoše! Ima li za nas kakvo pismo?

– Ima. Za gospodina Boška Petrovića...!

– To je za mene!

– A ko je Ninoslav Balšić?

– Ja! Dajte!

– Imate preporučeno pismo i jednu uputnicu na trista dinara.

– Trista dinara! Ko meni šalje trista dinara? Uđite! Čuješ, Boško, trista dinara uputnicom! Sigurno mi sestra šalje.

Pismonoša uđe.

– Potpišite ovo preporučeno pismo.

Ninoslav potpisa.

– I uputnicu treba da potpišete.

– Od koga je novac?

– Piše na uputnici.

Ninoslav pročita:

– Aleksa Novaković, direktor banke... Boško, to je direktor kojem me je preporučio advokat Jović! – Uzbuđen i obradovan, on dade pismonoši napojnicu od pet dinara. – I pismo je od njega. To je svršena stvar! On me zove. Oberučke me prima. Kolosalan čovek! Šalje mi ček i novac za put. Da čuješ samo kako mi lepo piše:

Poštovani gospodine,

Moj prijatelj, advokat Jović, pričao mi je najpohvalnije o vama kao vaspitaču svoga sina. Kako je i mome sinu potreban takav vaspitač – on je u petom razredu gimnazije – ja vas molim, ako niste do sada dobili nikakvu službu da odmah dođete k meni. On nije rđav dečko, ali ga je obuzela apatija prema životu i radu, a to mi je jedinac, i imam samo još kćer, pa možete shvatiti kako strepim za to dvoje dece, tim više što mi je jedan sin poginuo u automobilskoj nesreći, a druga kći umrla. Imaću u vidu vašu želju da vas uposlim u svojoj banci kao činovnika, jer je vredan mladić uvek potreban, a moj prijatelj mi je pričao kako ste se sami izdržavali i borili i na vreme završili studije, što je za pohvalu. Uposlenje u banci biće vam nagrada od mene ako otrgnete mog sina od ovog mrzovoljnog duševnog stanja. Šaljem vam trista dinara za put. Ako ne možete da dođete, zadržite novac kao poklon s moje strane siromašnom vrednom mladiću...

– Jesi li video kako lepo piše?

– Čuj, pa to je kolosalan čovek! Nisam mogao ni pomisliti da jedan direktor banke može biti tako osećajan... Mora da mu je dozlogrdilo to njegovo derle, pa se hvata za tebe kao davljenik za slamku. Neće ti posao biti lak!

– Ne brinem se za to! Imam ja načina da ukrotim gospodsku decu.

– I tebi nije dosadno da ponovo ideš da učiš bogatašku decu?

– Meni je glavno da dobijem službu u banci. Vidiš, nema nikog da se iskreno zauzme za mene. A kad ja doteram njegovog sina kao Jovićevog, da vidiš kako će da me čuva! Bogataška deca su razmažena. Ona ne znaju ni za kakvu brigu. Nisu ona imala prilike da budu gladna i da se raduju čokalijskom pasulju majka-Mare kao ti i ja!

– Nego, direktor piše da ima i ćerku... Pazi, bogati, da se ne zaljubiš.

– Ja da se zaljubim! U bogatu mazu? Imao sam prilike u mnogim kućama da se upoznam s bogatim devojkama, ali sam se držao gordo kao da sam iznad njih.

– A što da nisi iznad njih? Više si škola svršio, više znaš... More, opasan si ti s tom tvojom lepotom! A jesi li kadgod zapevao?

– Retko! Jer, ako zapevam, onda moram uvek da ih veselim kad se oni časte i zabavljaju. Jednom sam pevao i nikad više. Ja pevam, a gospođice pričaju s kavaljerima. Na to se ja dignem, poklonim i odem. Kad pevam, hoću da me slušaju. Sad ću da obradujem majka-Maru. Je li malo da joj dam pedeset dinara?

– Nije malo... Biće zadovoljna.

– Gospođo, molim vas! – pozva je. Žena uđe. – Ja vam se čistim iz sobe! Izvinite što sam se i ja utrpao. Molim vas, uzmite ovih pedeset dinara. Dobio sam službu i putujem.

– Hvala, gospodine! Neka vam je sa srećom! A kad je dobište? Ništa mi Boško ne reče jutros.

– Sad sam dobio pismo. Dobio sam mesto u banci – namignu Bošku – i poslao mi direktor od plate za put.

– Hvala bogu kad ste dobili! Kad putujete?

– Prekosutra. Nego, trebalo bi da mi se opere rublje.

– Dajte, ja ću da vam operem. Jutros sam potopila i svoj veš.

– Baš dobro! Platiću vam ja i za to. Samo da mi bude gotovo za prekosutra. Evo vam deset dinara, kupite nam mesa za ručak, pa ispržite šnicle. Da ručamo svi zajedno. I vi s nama, majka-Maru! Izvinite, što sam vam dosađivao.

– Niste vi meni ništa dosađivali, ako niste vašem drugu...! Pokupite sve što imate da vam operem. Milo mi je kad moji studenti dobiju službu, pa odu veseli od mene. Svaki mi se javio, koji god je bio samac kod mene. – Stara dobra žena uze rublje i izade.

Predveče dođe jedan drug Ninoslavljev. Zagalamiše u sobi. Smejali su se mladički, a Ninoslav zapeva. Kroz dvorište se ustremiše da ga čuju. Udovica zovnu majka-Maru.

- Gospođa Maro, a što se vaši samci toliko vesele?
- Pa... Ninoslav dobio službu.
- Ovde u Beogradu?
- Nije u Beogradu. Putuje prekosutra.

Mlada udovica uzdahnu. Taman je zamišljala lep roman. Vrata uz vrata, lep mladić, siromašan. Nije trpela bogataše. Najviše su je oduševljavali majka-Marini studenti. Dođu iz unutrašnjosti, sveži i sirovi, nemaju para za provod, što ti umeju besno da vole...!

- A odakle je, majka-Maró, Ninoslav?
- Iz Sandžaka!
- Kakvu je službu dobio?
- U banci... Direktor mu je i platu poslao.

Udovica uđe tužna u sobu da sluša lepi glas Ninoslavljev.

Dve gimnazijalke priđoše prozoru.

– Gospodine, odškrinite malo prozor da bolje čujemo. Pevajte nam „Marelu“! Znete li? – Nežna ljubavna pesma zatalasa se kroz siromašno dvorište.

– Što divno peva! – šaputale su gimnazijalke, držeći se ispod ruke i uzdišući za lepim studentom. – Jesi li čula? On putuje.

– Baš mi je žao. I ova udovica ga gleda! – ljubomorno su je grdile, a u sebi su obe pomislile da bi udovica imala više uspeha od njih. Mladić stade kraj prozora s gitarom. Video je male gimnazijalke i pevao. Pevao je što mu se budućnost smeši i što je otklonjeno teško pitanje: kako da se uposli? Zanimanje vaspitača je sporedno, a važno je što će postati činovnik u banci... Pesma mu je bila čežnjiva, a glas sjajan i topao. Posle tolikih brižnih dana prvi put je zapevao punim srcem.

Srdačnost i gostoljubivost srbijanske palanke

Voz ga je nosio kroz planinski kraj. Reka je vijugala, i kad bi voz uleteo u tunel izgubila bi se plavkasta zmiya što se vijugala ispod visokih brda obraslih četinarima. Pokraj voza, drumom, prolazila su seljačka kola i seljaci s ogromnim jagnječim šubarama na glavi, kao runo ispod koga su se blistale oči... U vozu, od Beograda, putovao je i jedan trgovac koji je bio iz varoši u koju putuje Ninoslav. Kad mu je spomenuo direktora banke, Aleksu Novakovića, on uzviknu:

– Znam ga! Vrlo dobri smo prijatelji! Njegova banka dobro stoji i vrlo je bogat čovek. Ima ogromno imanje, čitave komplekse šuma, vinograde. Samo ga je teško pogodila smrt njegovog sina. Razmrskao ga je auto. A druga ćerka mu umrla na porođaju tek što se udala. Ima jednog sina, samo ne voli školu. Ima i jednu ćerkicu. Ona je učila muziku u Parizu. Znam da je bila tamo godinu dana, pa se razbolela i vratila se kući. Na imanju su. Imaju vilu kao dvor. Inače, on je vrlo dobar čovek. Hvale ga činovnici. I ja sam imao posla s njegovom bankom. Hoćete li biti činovnik kod njega?

– Ne, ja ću biti učitelj njegovom sinu. Obećao mi je da će me posle primiti u banku.

– Ako je obećao, održaće reč. To je pravi čovek, vredan i preduzimljiv. Vrlo je ugledna ličnost u našoj varoši. Kad je sazio kuću, pre četiri godine, pozvao me je da je vidim. Biće

vam lepo kod njih. Vi ste sigurno siromašni? Jeste li završili fakultet?

– Jesam. I vojsku sam odslužio. Mučio sam se i školovao.

– Onda ćete se nauživati lepote u njihovoj bašti. Imaju i šuma, i vinograda. Samo je nesrećan s decom. Ovaj mu sin ne voli školu. A on mnogo voli decu.

Ninoslava je zanimao razgovor s trgovcem i već je zamišljao taj dvorac u kome će živeti i smešio se u sebi, misleći kako li će se snaći u takvoj gospodskoj kući. Da li je imao pristojno odelo za takvu kuću? Setio se da nema ni finog rublja. Ali on je s prezirom gledao na bogatstvo i nije ga se ticalo kakav će utisak da ostavi svojom spoljašnošću. Trgovac je dalje pričao o svojoj porodici: – Imam dve ćerke. Jedna studira u Beogradu filozofiju, a druga je kod kuće. Nisam dao obe da uče. Ova druga je svršila šest razreda gimnazije, pa neka je kod kuće. Udaću je. Svakoj sam sazidao po kućicu, to im je miraz. Samo se ova mlađa ljuti. „Meni je trebalo“, veli, „da sazidaš kuću na dva sprata, kad Dobrilu školuješ.“ A ja joj velim: „Ćuti, dete, i reci hvala bogu kad mi je tata i ovoliku kuću sazidao!“ Neću da im dam miraz u gotovu, nego kuću. Muče se roditelji, skupe miraz, dadu propalici u ruke, on ti sve proćerda, pa posle ćerka opet ocu na vrat, bez muža i bez miraza! Izvolite, gospodine, posetite nas, kad budete slobodni! – srdačno ga je zvao trgovac Tasa Blagojević predstavljajući se. Najzad stigloše u istočnosrbijansku varoš.

– Hoćete li njihovoj kući ili u banku?

– Idem prvo u banku.

– Onda ćemo istom ulicom. Banka nije daleko od stanice. To je najlepša zgrada u varoši.

– Evo, to je banka.

Ninoslav uđe u banku i pride poslužitelju.

– Molim vas, prijavite me gospodinu direktoru. Evo moje posetnice!

– Idite gore na sprat, tamo je kancelarija gospodina direktora.

Ustrčao je na sprat preko glatkih stepenica kao od mermera.

– Možete li da me prijavite gospodinu direktoru?

– Sada ne može da vas primi, ima posla – važno je govorio poslužitelj.

– Odnosite mu moju posetnicu.

– Odneću, ali jutros ima sednicu, ne prima nikog – ravnodušno je govorio poslužitelj. Malo zatim vrati se, i sasvim ljubazno i užurbano saopšti mladiću: – Izvol'te, gospodin direktor je rekao da odmah uđete!

Mladić uđe čvrsta koraka, visok i uspravan, a u susret mu pođe simpatičan gospodin, crnih očiju i gustih obrva, s naočarima, malo prosede kose, ali još guste, s prijateljskim osmehom:

– Baš mi je drago, gospodine, što ste došli. Dobio sam vaš telegram i kazao sam sinu: Sad će doći jedan gospodin iz Beograda, koji će ti biti učitelj i drug. – Mladić je ostavio prijatan utisak na direktora banke. Zagasite plave oči ispod dugih obrva imale su nešto lepo, energično, ponosito i pošteno u sebi. Malo upali obrazi pokazivali su da mladić nije živeo u blagostanju. Ali iz cele osobe izbijalo je nešto iskreno, pošteno i simpatično.

– Vi ste svršili prava?

– Još pre godinu i po dana.

– A imate li porodicu?

– Samo majku i sestru. Otac mi je bio činovnik i umro je davno. Sestra mi je činovnica.

– Sami ste se školovali?

– Nešto malo pomogla me je majka od penzije i sestra od svoje plate.

– To mi se dopada, kad vidim mladog, poštenog čoveka, koji sam nešto stekne. Sigurno imate volje za život i rad?

– Još koliko bih radio, ali gde da se zaposlim? Najžalosnije je što mi je već dvadeset šesta godina, a ja sam bez službe! Već sam zreo mladić, a još nezaposlen. Primio sam odmah vašu ponudu. Bolje išta raditi, nego sedeti. Od četvrtog razreda gimnazije dajem časove. Čini mi se da napamet znam sve gimnazijske predmete.

– Kad bi ih moj sin tako znao! A nije rđav dečko, samo ne voli školu, ne voli profesore. Imao sam vazdan neprilika s njim u školi, pa sam rešio da privatno polaže. Ali moram vam priznati: on ni učitelja ne trpi! Jedan je bio mesec dana, pa otišao. Drugi dva meseca, pa neće ni on više! Ne znam šta da radim s njim? Ali kažem vam, nije rđav dečko, ali ga škola nervira. To me najviše ljuti! Mene škola nije nervirala, nije ni vas! I ja sam sin siromašnih roditelja. Valjda su meni ugađali moji roditelji! A vi ste sigurno gladovali dok ste studirali. I, eto, svršen čovek, završili ste. Prosto ne razumem svoje rođeno dete! Nezadovoljno, a živi u blagostanju! Pitam se: da li sam pogrešio što mu sve ugađam? Ali ja sam nežan otac, volim decu. Rad sam da makar završi maturu, kad tako mora da bude. Siromašna deca, pa se muče i postanu ljudi, a moje dete ima sve što poželeći može, a kuburim s njegovom školom...

– Ja sam, gospodine, imao prilike da se uverim u mojoj karijeri vaspitača da ima mnogo inteligentne dece koja ne trpe školu, nervira ih gimnazijski sistem. Škola zamara, jer je program obiman. Treba naći načina da se nekako omile predmeti, ali da se đak ne prisiljava da uči i da se ne plaši ogromnim programom.

– Da, da, pravo kažete – raspoloži se direktor, kao da su mu ove reči vraćale poverenje u sina. – Jednom sam i ja kazao jednom profesoru: „Zaboga, zašto ste od nastavnog programa napravili bauka za đake? Skraćujte to i izbacujte sve što je izlišno!“ Moj sin dođe često, i nervira se: „Eto, što moram ovo da učim! Zašto ovo?“ Ja, kao bajagi dokazujem da sve mora da se

uči i da su oni, što su to uneli u program, sigurno pametniji od njega. A u stvari, i sam uviđam koliko ima nepotrebnih stvari. Sad ga vama predajem, gospodine, ako možete da išta stvorite od njega.

– Ja imam svoj metod, gospodine, i neka vas ne čudi. Sve uzimam kao od šale. Pođem s đakom u šetnju, kao nećemo da učimo, a ja ga malo-pomalo sve preslišam. Ionako sve predmete znam napamet.

– Eto. Tako vi samo s njim! To mi se sviđa! Njemu je potrebna šetnja, jer je anemičan. Pravo da vam kažem, bojim se da ne učini nešto sa sobom! Voleo bih da utičete na njega, jer po onome što mi je pričao Jović o vama, ocenio sam da ste vi zdrav, uravnotežen i inteligentan mladić.

– Trudiću se, gospodine, koliko najviše mogu da budete zadovoljni...

– Baš mi je milo, gospodine, što ste došli! A obećanje ću održati. Neka položi peti razred i primam vas u banku, a možete i nadalje biti kod nas, ako vidim da je vaš uticaj blagotvoran. A što se tiče honorara, odmah ću vam reći. Imaćete stan i hranu kod nas i plaćaću vam pet stotina dinara mesečno. Posle ću vam i povicati. Jeste li zadovoljni s tim?

– Hvala, gospodine! Zadovoljan sam.

– Onih trista dinara ne računam. Vaša plata počinje od danas. Ako vam treba, daću vam unapred.

– Imam još novca, nije mi potrebno...

– Sad me izvinite, imam posla u banci, a vi prošetajte po varoši, pa ćemo posle autom zajedno. Stanujemo izvan varoši: ja, žena, kći i sin. Kći je maturirala, pa je bila godinu dana u Parizu na konzervatorijumu. Učila je klavir, jer od detinjstva svira. Voli muziku. Ali se razbolela i vratila se kući. Sada je dobro. Verena je sa sinom jednog rentijera iz Beograda. Morali smo odložiti svadbu zbog njene slabosti. Preležala je grip i još oseća izvesne posledice. Ali, videćete, kako je lepo na našem

imanju. Kao vazдушna banja. Tako, prođite vi malo kroz varoš, pa se vratite u banku u pola jedan.

Ninoslav je izašao i šetao kraj lepih kuća i bašta... Spazio je park i, kako je bio prijatan prolećni dan, pošao je po alejama. Po klupama su sedeli đaci. Devojčice odmah zapaziše interesantnog nepoznatog mladića. Išao je gologlav i vetrić mu je gladio južnjačku, crnu, kovrdžavu kosu. Ravnodušno je prošao pored gimnazijalki, a one se zagledaše u njega, dok su ih kolege ironično gledale i pravile viceve na njihov i na račun nepoznatog mladića. Obišao je park i pošao ulicama. Grad mu se svideo. Čist, širokih ulica, s pločnicima od asfalta i kaldrmom po sredini. Zasađeno drveće uz pločnike, bacalo je hlad mladog lišća na jednospratne zgrade. U čaršiji su se dizale višespratnice, ali je svuda gospodario stil jednospratne gradnje. Preko kapija i ograda videle su se bašte.

– Gospodine! – viknuo ga neko. On zastade ne znajući da li njega zovu ili nekog drugog. – Vas, gospodine, zovem! – vikao je trgovac Tasa Blagojević. – Ovo je moja kuća... Svratite da popijemo kafu!

Ninoslav se osmehnu u sebi. Eto, što je gostoljubivost i srdačnost srbijanska! Upoznao ga u vozu, razgovarao s njim i zove ga u kuću kao davnašnjeg poznanika. A u Beogradu čovek bi mogao da umire, a prvi susedi ne bi znali. Velikova-roške zidine ogromnih kućerina, kao da su i dušu zazidale i odvojile svakog pojedinca...

Mladić uđe u divnu baštu s velikim orahom.

– Sedite, gospodine! Najviše volim da sedim pod ovim orahom! Baš sam pričao mojoj ćerki kako sam se prijatno proveo u vozu s jednim mladićem... Gino, donesi slatko! – viknu kćer. Na pragu se pojavi crnomanjasta devojčica, krupnih crnih očiju, sva jedra i rumena. – To je moja mlađa ćerka, što joj ne dam da studira. Ovo je gospodin s kojim sam doputovao iz Beograda. Svršio je prava, ali će biti vaspitač Staši Aleksinom.

– Devojčica zbunjeno pruži ruku mladiću. Otac joj je pričao o njemu, ali nije kazao kakav izgleda. Uletela je u kuću da donese slatko i u uzbuđenju prevrte čašu, ona pade i razbi se. Brzo je pokupila parčad, nasula slatko od dunja i donela posluženje. Spustila je poslužavnik na sto i otrčala da donese kafu. Opet se spotakla, kad je nosila poslužavnik i da je Ninoslav ne pridrža, odletele bi sve šoljice. Malo se prosu kafa po tanjirićima, ali ih ona izbrisa.

– Jeste li se videli s Aleksom?

– Video sam se. Vrlo ljubazan i fini čovek.

– Jeste, krasan čovek! Cela varoš ga poštuje! I njegova žena, gospođa Jovanka, vrlo je dobra. Čerka im je lepa devojka! A ovo je moja Gina, tatina domaćica! Ja sam udovac, i nisam hteo da se ženim. Čerke su velike, mogu da vode kuću! Ona mi celu kuću vodi. A kad je sestra studentkinja ovde, zajedno rade... A sad je sama. Žao joj što nije otišla na univerzitet, ali zar nije bolje, gospodine, da se sprema za domaćicu? Ima šest razreda gimnazije, dosta! Šta ženama više treba? Moja žena je imala četiri razreda osnovne škole – pa smo stekli. Ništa da ne radim, mogu da živim od kirija. Ali ne mogu bez trgovine. Imam manufakturnu radnju. Lepo sam je snabdeo. Gospa Jovanka Aleksina uvek pazari kod mene.

Pričljivi trgovac nije mogao da stane, Gina je stala kraj oca, držeći ga zagrljenog oko vrata i gledala krupnim, crnim očima lepog mladića...

– Jeste li svršili fakultet? – upita ga.

– Jesam... Kasnije će me gospodin Novaković uzeti za činovnika u svojoj banci...

– Ovde je vrlo lepo. Dopašće vam se naš grad – govorila je Gina, želeći da omili grad nepoznatom, tako lepom mladiću.

– Maločas me je naljutila, moram da ispričam gospodinu.

– Šta ima to da pričaš! – mazila se Gina, koja je bila ljubimica tatina i koja je u njemu volela i oca i majku, koju nije imala.

– Doneo sam joj šešir iz Beograda, a ona mu našla mane. Gospodin je iz Beograda došao, donesi neka vidi šešir! Takve sam šešire najviše video na devojkama. Ja sam trgovac, moram da se razumem u modu. Donesi!

– Neću da donesem... Nisam kazala da nije lep, ali sam drugi htela, pokazala sam ti u žurnalu. Zašto mi nisi takav kupio? Krivo mi je na Dobrilu, što ona nije izabrala.

– Vidite, gospodine, kad je neko i otac i majka, mora da se razume i u ćerkine toalete i šešire!

Poseta i razgovor bili su vrlo prijatni Ninoslavu, kao da se već odavno poznaje s tom porodicom. Bilo je skoro dvanaest, oprostio se s njima i požurio u banku da ga direktor ne bi čekao.